

Валентина Олійничук

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті досліджено сучасні проблемні питання розвитку бурякоцукрової галузі. Запропоновано шляхи покращання роботи під комплексу.

Цукор є одним з основних продуктів харчування людей. Він в значній мірі використовується як сировина для переробної промисловості та кормова культура для тваринництва.

Україна займає одне з провідних місць у світі по валовому виробництву та виробництву цукрового буряка на душу населення. Природнокліматичні умови відіграють особливу роль у розміщенні цієї культури, тому населення України історично займається її вирощуванням на значних площах.

Це зумовлюється як важливим значенням цукру в продовольчих ресурсах, так і сприятливими природно-економічними умовами України у розвитку цукробурякового виробництва.

У контексті теоретичних і прикладних досліджень ринкової економіки, формування багатоукладності господарювання, поєднання державних і комерційних методів регулювання ринкового виробництва, удосконалення ціноутворення, кредитної системи та податкової політики в аграрній сфері.

Значний вклад у розвиток теоретичних і прикладних досліджень бурякоцукрового підкомплексу внесли вітчизняні вчені економісти-аграрники Борщевський П.П., Дусановський

С.Л., Коденська М.Ю., Лебединський Ю.П., Шлюсар В.Д., Шпичак А.В., Яремчук І.Г. та інші.

Проте, ряд питань щодо підвищення ефективності цукробурякового підкомплексу поки що залишаються мало дослідженими. У зв'язку з цим назріла потреба у поглибленій розробці теоретико-методологічних положень комплексного функціонування цукробурякового підкомплексу.

З високорозвинутої галузі цукровиробництва перетворилось у збиткову галузь.

Нині є всі підстави стверджувати, що до цього часу в країні не врегульовані механізми ринкових відносин у цукровиробництві. Прийнятий Верховною Радою України у 1999 році Закон „Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру” не одержав необхідних механізмів для його втілення в практику. Відсутня глибоко продумана стратегія розвитку галузі на перспективу. За Програмою „Україна-2010”, за якою передбачено підвищити виробництво цукру до 3 млн. тонн, не діє.

Оскільки цукрові буряки досить вибагливі до ґрунтово-кліматичних умов, то з метою прогнозування посівних площ під ними необхідно здійснювати агрокліматичне районування, яке б базувалося на виявленні залежності продуктивності посіву цукрових буряків від умов їх вирощування.

Відновлення буряківництва як пріоритетної галузі аграрної економіки вимагає відродження матеріально-ресурсного потенціалу, його якісного удосконалення. Враховуючи погіршення в останні роки технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, потрібно створити у кожному регіоні бурякосіяння декілька машинно-технологічних станцій для надання допомоги у вирощуванні цукрових буряків. Формування їх технічними засобами здійснюватиметься за рахунок виділення коштів по лізингу.

Ми вважаємо, що необхідно здійснити певні заходи в даній сфері.

1. Реформування схеми управління цукробуряковою галуззю з метою ефективної взаємодії між державними структурами, учасниками цукробурякового підкомплексу, операторами цукрового ринку, постачальниками ресурсів.

2. Розробка стабільних зон бурякосіяння, що дасть змогу виробляти цукор з оптимальною собівартістю.

3. Заборона бартерних схем переробки цукрових буряків.

4. Запровадження в цій сфері грошової форми розрахунків між суб'єктами цукробурякового комплексу.

5. Встановлення мінімальної ціни на цукрові буряки і цукор.

6. Виготовлення машинобудівною промисловістю України спеціальних машин та обладнання для галузі.

7. Структурно-організаційна перебудова та удосконалення управління галуззю.

Ефективне функціонування та економічне зростання бурякоцукрового підкомплексу зумовлюється дією зовнішніх і внутрішніх факторів. Зовнішнє середовище формують чинники правового регулювання, ринкової кон'юнктури і державного регулювання. Чинники правового регулювання визначають найбільш загальні напрями, тенденції і характеристики функціонування бурякоцукрового виробництва в контексті загальнодержавних правил економічної поведінки на макрорівні.

До факторів ринкової кон'юнктури відносять стан внутрішнього ринку цукру та альтернативних продуктів, його взаємодія з іншими ринками, зміна кон'юнктури світових товарних ринків.

Група факторів державного регулювання формується через державний вплив на окремі сектори економіки. Вони пов'язані з діяльністю урядових органів і стосуються пропорцій виробництва цукру, паритету цін, платоспроможного попиту населення і соціального захисту працюючих. В умовах ринку управління бурякоцукровим виробництвом здійснюється адміністративним і економічним способами. Адміністративне управління здійснюють Уряд, Міністерство аграрної політики України, податкові органи, органи контролю і нагляду за ціновою політикою. Економічне регулювання реалізується через державні програми розвитку бурякоцукрового виробництва, механізми встановлення квот на виробництво продукції та цін на неї, дотування виробничих потреб, встановлення податкових пільг і забезпечення доступу до необхідних фінансових ресурсів.

Переважає більшість факторів ефективного розвитку бурякоцукрового виробництва концентрується в його внутрішньому середовищі. До них належить: наукове забезпечення роботи підкомплексу, ґрунтово-кліматичні умови, селекційно-генетичний процес, забезпеченість трудовими ресурсами і кадровим складом, фінансове і матеріально-технічне забезпечення виробництва, інтенсифікація і характер технологій, що використовуються, питання організації маркетингу.

Серія: Економіка

Організаційно-технічні та економічні заходи технічного забезпечення і обслуговування сільськогосподарських підприємств відповідно до нових технологічних вимог виробництва повинні передбачати:

- організацію виробництва в Україні сільськогосподарської техніки високого технічного рівня, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- формування розгалуженої мережі техсервісних підприємств і ринку інженерно-технічних послуг за участю вітчизняних та зарубіжних виробників техніки (фірмове обслуговування);
- створення машинно-технологічних станцій та пунктів прокату для ефективнішого використання високопродуктивної техніки, виконання енерготрудомістких та спеціальних робіт;
- кредитування сільськогосподарських підприємств для закупівлі техніки;
- організацію на підприємствах ВПК та спеціалізованих заводах виготовлення елементної бази сільськогосподарських машин, а їх складання — на кількох підприємствах України, з урахуванням наявних виробничих площ та умов виробництва.

Враховуючи низький рівень технологій у сільськогосподарському машинобудуванні, держава повинна сприяти створенню спільних з провідними зарубіжними фірмами підприємств по виробництву техніки із залученням їхніх технологій у машинобудування, металургію, сервіс. Спочатку це може бути тільки складання машин із зарубіжної елементної бази, а згодом виготовлення цієї бази в Україні і поступове зменшення її імпорту. Для цього потрібно освоїти виробництво нових конструкційних матеріалів. Найсприятливіший режим у торгівлі сільськогосподарською технікою доцільно надавати спільним підприємствам по випуску нових марок машин.

Національною програмою розвитку агропромислового виробництва, зокрема цукропродуктового підкомплексу АПК, передбачено впровадити більш активний і результативний економічний механізм державного й ринкового регулювання. Він повинен забезпечити досягнення еквівалентності товарообміну, фінансову підтримку сільського господарства.

Просування аграрного сектора до ринкових відносин вимагає від виробників цукру дотримання вимог ринку, а від держави - забезпечення паритетності цінового міжгалузевого обміну в агропромисловому комплексі України.

Потребує удосконалення і система ціноутворення. Реформування економічних відносин між виробництвом та переробкою цукрових буряків має відбуватися на основі використання концепції ціни виробництва, обчисленої за нормою прибутку з урахуванням попиту і пропозиції на продукцію відповідних галузей. При цьому враховується обіговість оборотних засобів. За розрахунками, період обігу при виробництві цукрових буряків дорівнює 0,85 року, при виробництві цукру з буряків - приблизно 0,083 року. Тобто остання виробничо-технологічна ланка найвигідніша для окупності оборотних засобів. Пропонований методологічний підхід сприятиме оптимальнішому розподілу прибутку між галузями і протидіятиме невиннованому зростанню роздрібних цін на продукти переробки озимої пшениці.

Для удосконалення економічних відносин необхідно розробити нормативи витрат для всіх стадій проходження сільськогосподарської продукції: виробництво, заготівля, переробка. При цьому розподіл кінцевого результату між учасниками кооперованого виробництва слід здійснювати відповідно до вкладу кожного з учасників.

Отже, для ефективного розвитку агропромислового виробництва необхідно удосконалювати економічні відносини у сфері виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки. Важливе значення має обґрунтоване співвідношення цін на сировину і продукцію її переробки. Остання має відображати реальний рівень достатньої ефективності виробництва, відповідати якості продукції, бути узгодженою з належним рівнем споживання та платоспроможністю населення.

Рекомендується для модернізації цукробурякового підкомплексу здійснити як в буряківництві, так і в цукровиробництві: перше – удосконалення виробництва на основі традиційних технологій, що вимагають менших розмірів інвестицій ніж інший шлях, інноваційний, при якому вкладення направляються на модернізацію процесів на основі нових високопродуктивних технологій.

Таким чином, стратегічною метою розвитку цукробурякового виробництва є повне самозабезпечення країни цукром у розмірах, необхідних для споживання населенням, забезпечення харчових галузей, які споживають цукор як сировину, мати необхідні резерви, в тому числі і для зовнішньої торгівлі. Пошук шляхів для розв'язання поставленої задачі є першим кроком у вирішенні проблеми методології відродження і становлення цукробурякового підкомплексу. Для досягнення поставлених намірів потрібне подальше реформування АПК,

створення ефективної і конкурентоспроможної системи господарювання, заснованої на її багатокладності та наділеній сильними стимулами для продуктивної і якісної праці.

Література

1. Закон України "Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру" від 17.06.1999.- № 758 – XIV. 2. Заєць О.С. Ринок цукру: проблеми, тенденції і практики.-К.: Наукова думка, 1998. 3. Заєць О.С. Ринок цукру України: проблеми створення, функціонування та розвитку.- К.: Наукова думка, 1999.-380 с. 4. Заєць О.С. Сахарная промышленность в Украине. Становление, развитие, реструктуризация. К., 2001.- Наукова думка.- 325 с. 5. Імас Є.В. Стратегічні завдання відновлення цукробурякового підкомплексу в Україні// Економіка АПК, 1999.-№7.-С.13-18. 6. Імас Є.В., Стельмащук А.М. та ін. Використання виробничого потенціалу цукробурякового комплексу// Вісник с.-г. науки, 1999 р.- №5.-С.67-72. 7. Фурса А.В., Комарова І.Л. Інвестиційна діяльність у цукробуряковому підкомплексі України// Економіка АПК.- №12, 2003. – К. – С.63-69.

Valentyna Oliynychuk

RAISING OF THE ECONOMIC EFFECTIVENESS OF SUGAR-BEET PRODUCTION

In the article the modern problem questions of development of sugar-beet industry are explored. The ways of improvement of work are offered under complex.